

Nunatsinni alliaratorneq:

Kalaallit meerartaat takinerulersimapput

Kinguaariikkuutaanni nunatsinni, Canadami Alaskamilu Inuit angutitut arnanullu Europamiunik suaalinnut sanilliullugu immikkuullarissumik timimikkut iluseqarsimapput. Tassa Inuit Europamiunit mikinerugalarlutik oqimaatigiissimapput.

Taamaattoqarunnaarsimavorli. Tamanna qulequttat pingaernerit ilagivaat ilisimatuut ilaatigut Nuummi Dronning Ingridip Napparsimmavissuaneersut, Ilulissani qitiusumik napparsimmavimmeersut, Odense Universitetshospital-imeersut (OUH) aamma Syddansk Universitet-imi (SDU) Statens Institut for Folkesundhed-imeersut misissuineranni.

Katillugit nukappiaqqat niviarsiaqqallu 279-it Nuummeersut Ilulissaneersullu misissuinermit peqataapput. Napparsimaviup nalunaarsuiffiini meeraaqqerissullu nalunaarsuiffiini inunngornerminniit arfinillit qulillu akornanni ukioqalernissaasa tungaannut angissusiisa, oqimaassusiisa niaquisalu silissusiisa uuttortarnerat nassaarinqarsimapput. Uuttuinerit taakku kalaallit meerartaasa inunngornerminniit inuusuttuaranngornermut qanoq alliaratornerisa naatsorsornissaannut atornerqarsimapput.

Meeqqat qallunaat, kingullermik 2014-imi misissorneqartut, alliaratornerannut sanilliullugu ullumikkut nunatsinni nukappiaqqat niviarsiaqqallu inuusuttuaranngornissamik tungaannut qallunaatut angitigisarput. Oqimaannerusarlutillu.

Taamaattumik kalaallit meerartaasa angissusaannik, oqimaassusaannik niaquisalu silissusaannik misissuinermit atatillugu kalaallit nukappiarartaasa niviarsiarartaasalu alliaratorneranni immikkut naleqqussaasoqarpoq. Siusinnerusukkut qallunaat alliaratornermut naleqqussaaneq nunatsinni atornerqartarpoq, maannali kalaallit alliaratornermit naleqqussaaneq ilassutitut atornerqarsinnaalerpoq.

Kalaallit meerartaannut alliaratornermit naleqqussaaneq ersepoq meeqqat ukiuni inuuffimmini siullerni qallunaat nukappiarartaannit niviarsiarartaannillu anginerusartut. Kalaallit meerartaat inunngornerminniit angisuujusarput, tamatumangalu takutinneqamisarpoq alliaratoriaatsip allanngornera ilumiuunermit atukkanik peqquteqartoq.

Ilisimaneqarluarpoq arnat oqimaappallaartut, aamma meeraallutik angisuujusimangikkaluarlutik, angisuunik meerartaartartut. Kalaallit nukappiaqqat niviarsiaqqallu 279-it misissorneranni paasineqarpoq meeqqanut anaanaasut amerlasuut naartunerminni oqimaappallaarsimasut. Aappaatigulli aamma anaanaasut amerlasuut aamma pujortarsimapput. Anaanaasulli pujortartartut amerlanertigut mikisunik meerartaartaraluartut ersersinneqamisarpoq oqimaappallaarneq pujortartarnermit meeqqap ukiuni inuuffiini siullerni angissusaannut sunniuteqarnerusartoq.

Alliaratoriaatsip allanngorneranut pissutaasinnaasoq alla tassaavoq ullumikkut kalaallit amerlasuut ataatsimik amerlanerusunilluunniit siuleqartarmata Skandinaviameersunik. Kalaallit sananeqaataat Europamiut sananeqaataannut assinguleriartorput. Kalaallit sananeqaataannik misissuinermit paasineqarpoq agguatigiissillugu kalaallip sananeqaataasa sisamararterutaasa missaanniittut Skandinaviameersuusut.

Kalaallilli meerartaasa alliaratoriaasiisa allanngornerat taamaallaat sananeqaatsinik imaluunniit ilumiuunermit atukkanik sunnerneqarnermik nassuiaaserneqarsinnaangilaq. Ullumikkut kalaallit meerartaat inunngornerminni angisuujusaraluarput. Kisianni meeraanerminni qallunaat meerartaasa pisanerattut alliarortarput.

Tamanna assigiinngitsunik peqquteqarsinnaavoq.

Siullertut nunatsinni inuuniarnermit atugassarititaasut, nunat allarpasuit assigalugit, ukiuni kingullerni amerlasuuni pitsanngoriartorsimapput, taamaallutik meeqqat peqqinnartunik inuusutissartaqarluartunillu naammattunik nerisarput.

Peqqinnerulerneq inuuniarnermit atugassarititaasut pitsanngoriartut ilagaat.

Kalaallit meerartaasa qanoq akulikitsigisumik nakorsiarernerannik kiisalu sunik nappaateqarnerannik siusinnerusukkut misissuinermi ilisimatuut taakku aamma paasisimavaat kalaallit meerartaat Danmarkimi meeqqatulli nappaateqartartut, qallunaallu meerartaannut sanilliullugu nakorsiannginnerusartut. Kalaallit nukappiarartaasa niviarsiarartaasalu peqqissusaat qallunaat meerartaattut ajunngippasitsigivoq, pitsaanerunngikkuni. Ullumikkut perulunnginnerullutillu katsorsarneqarsinnaanngitsunik nappaateqannginnerupput, siusinnerusukkullu tamanna kalaallit angivallaannginnerannik nassuiaateqartinneqartarpoq. Sivisuumik napparsimaneq, soorlu tuberkuloserneq, meeqqat pisinnaasaminnit alliertunnginnerunerannik kinguneqarsinnaavoq. Meeqqalli 279-it misissorneqartut alliertornerannut akornusiisinnaasumik katsorsarneqarsinnaanngitsumik nappaateqanngillat.

Suliarinnittut: Marius Kløvgaard, Epilepsiklinikken, Rigshospitalet & Henrik Thybo Christesen, Hans Christian Andersens Børnehospital, Odense Universitets Hospital. Oqarasuaat 29802281

Paasissutissarsiffiit:

Kløvgaard M, Nielsen NO, Sørensen TL, Bjerregaard P, Olsen BL, Juliusson PB, Roelants M, Christensen HT Growth of children in Greenland exceeds the World Health Organization growth Chartas Acta Paediatr 2018 Ap 25.

Kløvgaard M, Nielsen NO, Sørensen TL, Bjerregaard P, Olsen BL, Christensen HT Children in Greenland: Disease patterns and contacts to the health care system Int J Circumpolar Health 2016, 75

Alliertornerup naleqqussarnerani:

Alliertornerup naleqqussarneranut assersuut ataani takuneqarsinnaavoq. Kalaallit meerartaasa alliertornerisa naleqqussarnerat pillugu allaaserisaq innersuussummi uani takuneqarsinnaavoq: <https://onlinelibrarywiley.com/doi/full/10.1111/apa.14369>

Alliertornerup naleqqussarneri kalaallisut, qallunaatut tuluttullu allagartalersugaapput. Supporting Information ataani alliertornerup naleqqussarneri anillatseriaannanngorlugit nuisinneqarsinnaapput.

PAASISSUTISSAT:

Nunani tamalaani alliertornerup naleqqussarneri

Naalagaaffiit Peqatigiit peqqinnissaq pillugu suleqatigiiffiat, WHO, isumaqarpoq nunarsuarmi meeqqat tamarmik piffissaq eqqorlugi pujortartanngitsunik anaanaqarlutik inunngorunik, naalungiarsuunermi milutsinneqartarunik, katsorsarneqarsinnaanngitsumik nappaateqanngikkunik aamma peqqinnartunik inuussutissartaqarluartunillu naammattumik nerisarunik agguaqatigiissillugu assigiimmik alliertortariaqartut.

Taamaattumik WHO 2006-imi alliertornerup naleqqussarneri nunani tamalaani atuuttussanik suliaqarpoq, taakkulu meeqqat atugarissaarnersut pissusissamisoortumillu alliertornerisut nalilerniarlugi nunarsuaq tamakkerlugi atornerqartussaapput.

2014-imi alliertornerup naleqqussarneri qallunaat meerartaannut atuuttussat nutaat suliarineqarput, tassanngalu erserpoq Danmarkimi nukappiaqqat niviarsiaqqallu WHO-p alliertornerup naleqqussarneri pillugit suliaannut sanilliullugu anginerullutillu oqimaannerullutillu silinnerusunik niaqoqartut.

Kalaallit meerartaannut alliertornerup naleqqussarnerisa taamatuttaaq ersersippaat kalaallit nukappiarartaat niviarsiarartaallu WHO-p alliertornermut paasissutissaataanut sanilliullugu anginerullutillu

oqimaannerullutillu silinnerusunik niaqoqartut. Nakorsat meeraaqqerisullu kalaallit meerartaannik misissuinerminni WHO-p alliarnermut naleqqussaanera taamaallaat atorunikku meeqqat pisinnaanerminnit allinerusimangitsut, taamaattumillu immaqa misissorneqartariaqartumik arlaannik nappaateqartut, arajutseratarsinnaavaat. Ajornartorsiut tamanna aamma qallunaat meerartaannut atuuppoq.

